

3. Смірнова О. О. Творчі якості особистості художника-педагога у структурі професійної діяльності / О. О. Смірнова // Теоретико-методологічні аспекти мистецької освіти : зодбутки, проблеми та перспективи : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Умань, 20–21 жовтня 2011 р.). – Умань : ПП Жовтий О.О., 2011. – 288 с. – С. 186–189.

Олександр Губаньов

ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ У ФОРМУВАННІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

У структурі культури особистості особливе значення належить професійній культурі особистості. Вона посідає все більше місце і як предмет дослідження, і як фактор, значимий для пояснення, розуміння поведінки працівників, і особливо майбутніх фахівців, як людей, що мають володіти спеціальними знаннями й навичками в будь-якій галузі, бути висококваліфікованими фахівцями із широкою ерудицією та високим загальнокультурним рівнем відповідно до глобальних викликів сучасності [1, с. 21].

Педагогічна культура – складний соціально-педагогічний феномен, який слід розглядати як інтегровану єдність певних структурних компонентів особистості, що гармонійно поєднуються між собою: наукового світогляду і наукових знань, ерудиції, духовного багатства, особливих особистісних якостей (гуманізму, справедливості, вимогливої доброти, толерантності, тактовності, прагнення до самовдосконалення), культури педагогічного мислення, психолого-педагогічної і методичної підготовки, досконалого володіння педагогічною технікою, позитивного педагогічного іміджу, зовнішньої естетичної привабливості [1, с. 40].

Феномен професійної культури досліджувався багатьма провідними фахівцями в галузі соціології праці, економічної соціології й соціології культури (Н.Б. Крилова, Н.П. Лукашевич, Д. Маркевич, Г.М. Соколова, та ін.). В другій половині ХХ ст. професійна культура (як частина загальної культури) вже розглядається не тільки як форма людської діяльності, але і як найважливіший аспект життєдіяльності особистості, як соціальна діяльність, що складається із взаємозалежних цілісних феноменів, які не зводяться лише до певного комплексу знань, умінь і навичок [2, с. 1].

У структурі професійної культури ми виділяємо дві сторони:

- Перша характеризує спосіб взаємодії суб'єкта зі знаряддями й предметом праці, а також ступінь його готовності до конкретного виду діяльності. У її складі виділяються такі елементи, як професійний інтерес, знання, навички й уміння, у тому числі стиль професійного мислення.

- Друга сторона виступає інтегральною характеристикою свідомості й самосвідомості суб'єкта професійної культури, морально-світоглядних і естетичних передумов діяльності. Професійна свідомість є таким видом відбиття дійсності, у якому акумулюється вся сукупність алгоритмів, норм, цінностей і мови, властивих відокремленому виду професійної діяльності [4, с. 7].

Функції професійної культури, які зумовлені її специфікою й одночасно є ціннісним виявом:

- формування почуття моральної відповідальності;
- суворе дотримання усталеного позитивного стереотипу поведінки;
- вироблення моральної обґрунтованості службових взаємовідносин;
- вироблення культури професійних дій;
- недопущення професійної деформації [3, с. 2].

Таким чином, у професійній культурі фахівця ми простежуємо той самий структурний ланцюг або комплексну систему елементів, а саме: професійне мислення, професійний інтерес, професійні знання, уміння, навички й здібності, професійний досвід, ступінь готовності особистості до конкретного виду діяльності, професійний світогляд, професійна майстерність, адаптованість до професійного середовища, професійна мораль тощо. До сучасного працівника висуваються вимоги – чітко уявляти собі моральний смисл, цінність, наслідки своєї діяльності, мати цілісний світогляд, економічно, екологічно розвинене мислення, володіти культурою спілкування, знанням правової системи суспільства, навичками організації виробництва (управління) і т. ін. Професійна культура посідає особливе місце у структурі культури особистості, оскільки в процесі професійної діяльності культура особистості набуває свого всебічного й ефективного втілення. Більше того, у такій діяльності зрештою акумулюються всі види культури особистості [1, с. 19].

Нові тенденції в освіті, які виникли на зламі другого і третього тисячоліть, поява нових парадигм виховання, нової системи соціальних цінностей і цілей освіти, її діалог з культурою людини як її творця і суб'єкта, здібного до культурної самоосвіти, стимулювали особливий інтерес до дослідження феномену "педагогічна культура" і її складових.

Особливістю педагогічної культури є те, що її об'єктом, метою і результатом є особистість, її освіта, виховання та розвиток. Це накладає особливий відбиток на педагогічну діяльність і вимагає спеціальних зусиль щодо формування культури цієї діяльності. Оскільки основою педагогічної діяльності є організація взаємодії між педагогом і вихованцем, то однією з найважливіших умов забезпечення її ефективності є розвинена комунікативна культура (культура спілкування) [4, с. 6].

Педагогічна культура викладача ВНЗ є джерелом вияву його наукової і загальної ерудиції, педагогічної майстерності, культури мовлення і спілкування, духовного багатства, проявом його творчої індивідуальності як віддзеркалення результату постійного самовдосконалення і саморозвитку. Педагогічна культура невіддільна від культури зовнішнього вигляду, культури мови, естетичної культури, різнобічних інтересів і духовних потреб педагога. У цьому зв'язку показниками сформованості педагогічної культури є інтереси і духовні потреби вчителя.

Не менш важливим компонентом педагогічної культури, на думку Я.А. Коменського, є професійні знання. Професійні знання, будучи освоєні вчителем у логіку відповідних наук, прямо і безпосередньо не стають "керівництвом до дії". Без достатнього рівня професійних знань найчастіше залишаються нерозвиненими інтереси, потреби, професійно – значимі якості особистості і тим більше ускладнюється їх реалізація [2, с. 3].

Педагогічна діяльність настільки складна і багатогранна, що її не може забезпечити одна лише педагогічна основа: вона спирається на емоційну сферу, на

все багатство духовного світу педагога, на його педагогічний досвід, що складають професійно-педагогічні знання і практично засвоєні навички й уміння. На думку А. В. Барабніщикова, С. С. Муцинова, Т. Ф. Белоусової, Н. Е. Воробйова, Т. В. Івановій, В. К. Сухонцевой і інших, педагогічний досвід є важливим компонентом педагогічної культури.

У структурі досвіду можна виділити 3 рівні:

1) Загальнокультурний. Є втіленням загального соціального досвіду, накопиченого людством у процесі розвитку культури на цьому рівні досвіду маємо справу з морально-етичними, естетичними відносинами особистості, загальнолюдськими цінностями.

2) Індивідуальний досвід (повсякденний). Цей рівень, так званого, здорового глузду. Тут представлений весь унікально – неповторний досвід у виді почуттів, емоційно – пофарбованих спогадів, звичок і т. д. Загальнокультурний досвід тільки через індивідуальний.

3) Професійний досвід - це досвід, накопичений у діяльності як праці, тобто діяльності, обумовленої значними, стійкими соціальними цілями. У цьому досвіді сумується і загальнокультурний і індивідуальний досвід [1, с. 56].

Ефективність професійної діяльності викладача залежить не тільки і не стільки від знань і навичок, скільки від здатності використовувати надану в педагогічних ситуаціях.

Безпосередніми джерелами педагогічного досвіду є досягнення науки, у тому числі науки про людину, її виховання і розвиток, передовий педагогічний досвід, особистий досвід і вироблені на його основі мислення й інтуїція педагога [4, с. 24].

Підсумовуючи вищесказане, можна зробити висновок, що найчастіше серед структурних компонентів педагогічної культури називають: -особистісні якості; - професійні знання; -професійні уміння; -педагогічний досвід; -творчий підхід до рішення педагогічних задач [3, 11 с].

Список використаної літератури

1. Андрущенко В.П. Проблеми та перспективи розвитку вищої освіти України на зламі століть. // Збірник наукових праць першої міжнародної науково-практичної конференції: “Теоретико-методичні засади вдосконалення підготовки кадрів у вищих закладах освіти I – II рівнів акредитації” – Київ - Запоріжжя, 1-2 червня 2000 р. – С. 3 – 11.

2. Галузинський В. М., Євтух М. В. Основи педагогіки та психології вищої школи в Україні. – К., 1995. – 168 с.

3. Коляденко С. М., Юрчук О. О. Деякі питання соціалізації особистості у творчій спадщині В. О. Сухомлинського // Теоретичні та методичні засади соціально-педагогічної підготовки вчителя. – Київ – Житомир: Державний педагогічний інститут. – 2001. – С. 46.

4. Мороз О. Г., Слатьонін В. О., Філіпенко Н. І. Підготовка майбутнього вчителя: зміст та організація. Навч. посібник. – К.: НПУ, 1997. – 168 с.